

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrazoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmadchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablalulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktram Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abduturapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f. d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasrova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari.....	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlari	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoirra Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyevna , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

ISTIK SANOATINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI BOSHQARISH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH

Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi

PhD, "Mehmonxona biznesini boshqarish" kafedrası v.b. dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada turizm sanoatining investitsion muhiti, investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha davlat siyosati, samaradorligini baholash usullari tadqiqot metodlari yordamida yoritib berilgan. Turizm sanoatini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilishda yaratilayotgan shart-sharoitlar va imkoniyatlar borasida ma'lumotlar keltirilgan. Mavzu doirasida zamondosh olimlarning fikr va mulohazalari o'rganilgan va keltirilgan.

Kalit so'zlar: Turizm sanoati, investitsiya siyosati, samaradorlik, investitsion jozibadorlik, turizm sanoati, to'g'ridan to'g'ri investitsiya.

Abstract: This article covers the investment environment of the tourism industry, public policy on attracting investments, methods for assessing the effectiveness using research methods. Information is provided on the conditions and opportunities created in attracting investments in the development of the tourism industry. Within the framework of the topic, The opinions and opinions of contemporary scientists are studied and cited.

Key words: Tourism industry, investment policy, efficiency, investment attractiveness, tourism industry, direct investment.

Аннотация: В данной статье освещается инвестиционный климат туристской индустрии, государственная политика по привлечению инвестиций, методы оценки эффективности с помощью методов исследования. Представлена информация об условиях и возможностях, создаваемых при привлечении инвестиций в развитие индустрии туризма. В рамках темы были изучены и представлены мнения и мнения современных ученых.

Ключевые слова: Индустрия туризма, инвестиционная политика, эффективность, инвестиционная привлекательность, индустрия туризма, прямые инвестиции.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasining investitsiya muhitini rivojlantirish borasida tegishli huquqiy asoslar yaratilgan bo'lib, kafolat va imtiyozlarni o'zida aks ettiruvchi bir qancha me'yoriy hujjatlar qabul qilindi. Ularda xususiy mulkning davlat tomonidan himoyalaniishi va raqobat muhitiga sharoit hamda zarur investitsiyaviy infratuzilmaning yaratilishini nazarda tutuvchi normalar belgilab qo'yilgan. Shuningdek, mamlakatimizda hukm surayotgan siyosiy barqarorlik hamda boy tabiiy mineral resurslarning mavjudligi investitsiya muhitini rivojlantirish uchun imkoniyatlar eshigini keng ochadi. Biroq zamon bilan hamnafas ravishda taraqqiy etish uchun bularning o'zi kifoya qilmaydi. Chunki shiddat bilan rivojlanayotgan dunyo hamjamiyati reytinglarida munosib o'rinlarni egalash uchun yangi zamonaviy g'oyalarni o'ylab topish zarurati yuzaga kelmoqda. Xorij investitsiyalarini keng miqyosda jalb qilish – iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish, mamlakatning eksport salohiyatini mustahkamlash, yuqori texnologik raqobatdosh tarmoqlarni yaratish, ilg'or xorij texnologiyalari, nou-xau va boshqaruv tajribalarini tatbiq etish imkonini beradi.

Shu nuqtayi nazardan, bugungi kunda aksariyat jabhalarga xorij investitsiyasini kiritish hamda iqtisodiyotning rivojlanishini yangi bosqichga olib chiqish borasida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, o'tgan va joriy yilga berilgan nomlar ham aynan investitsiya muhitini rivojlantirish bilan bog'liq ekanligi fikrimizni isbotlaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2018-yil 28-oktabrda Oliy Majlis deputatlariga yo'llagan Murojaatnomasida ushbu masalaga alohida urg'u berildi. Jumladan, o'tgan yilda Jahon banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Islom va Osiyo taraqqiyot banklari, boshqa xalqaro moliya institutlari bilan olib borilgan hamkorlik natijalariga ko'ra, mamlakatimizda investitsiyalar hajmi 8,5 milliard dollarni tashkil etgani, shuningdek, chet el investitsiyalari hisobidan 23 milliard dollarni tashkil etuvchi 456 ta loyiha amalga

oshirilayotgani ta'kidlandi. Prezidentimiz ushbu ko'rsatkichlarga ahamiyat qaratar ekan, keng miqyosli investitsiyalar yurtimiz iqtisodiyotini mustahkamlovchi omil bo'lishini alohida ta'kidlab, shunday dedi: "Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, qaysi davlat faol investitsiya siyosatini yuritgan bo'lsa, o'z iqtisodiyotining barqaror o'sishiga erishgan. Shu sababli ham investitsiya – bu iqtisodiyot drayveri, o'zbekcha aytganda, iqtisodiyotning yuragi, desak, mubolag'a bo'lmaydi".

ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm investitsion faoliyat va uning amal qilish xususiyatlarini tadqiq etishdan avval investitsiya faoliyatining mazmun-mohiyati va o'ziga xos xususiyatlarini yoritish darkor. Xususan, ko'plab xorijiy va mahalliy nashrlarda investitsiyalar hamda investitsion faoliyat masalalarining ayrim jihatlari yoritilgan.

Chubarinning fikricha, "investitsiya faoliyati – investitsiya jarayoni ishtirokchilarining kapitalni to'plash, o'zgartirish, joylashtirish, qo'yish va ulardan foydalanish bilan bog'liq holda yuzaga keladigan, iqtisodiy tizimda maksimal ijobiy iqtisodiy va ijtimoiy natija olishga qaratilgan munosabatlari yig'indisidir"¹. Turizm investitsion faoliyat va uning tashkiliy-iqtisodiy masalalari ham ko'plab olimlarning ilmiy-tadqiqot ishlarida o'z aksini topgan bo'lib, ularning aksariyat qismi bir-birini to'ldirishga xizmat qiladi. Valinurovaning qayd etishicha, "turizm sohasidagi investitsion faoliyat – investitsiya sifatida kiritilgan mablag'lardan daromad olish uchun ma'lum bir mamlakat ichida va tashqarisida turizm sanoatiga uzoq muddatli kapital qo'yilmalar shaklida moliyaviy resurslardan foydalanishni o'z ichiga oladi"².

Fatxutdinovning esa, "investitsiyalar – bu kapitalni saqlash va oshirish maqsadidagi pullik quyilmalardir". Shuningdek, investitsiya faoliyatini amalga oshirishning tashkiliy mexanizmining amal qilish xususiyati iqtisodiyotdagi tarkibiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, korxonalarning investitsion faoliyatini yanada jonlantirish, xorijiy investitsiyalarni, avvalo, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni keng jalb etish va ulardan samarali foydalanish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik qayta qurollantirish orqali yangi ish o'rinlarini shakllantirish"dir deb izoh berib o'tishgan³.

Vyakina esa "turizm sohasidagi investitsiyalar kapital hisobidan turli sayyohlik xizmatlarini ko'rsatishga qodir bo'lgan turistik obyektlarini yaratish, modernizatsiya qilish yoki rekonstruksiya qilish jarayonidir" deya ta'rif keltirgan⁴. Mamlakatimizda ham turizm sohasida investitsion faoliyat amal qilishining mexanizmlari va tashkiliy-iqtisodiy masalalari atroflicha tadqiq etilgan. Xususan, Allanazarov turizm investitsion faoliyatning amal qilishini quyidagicha izohlaydi: "turizm investitsion faoliyat – bu investitsiya jarayoni ishtirokchilarining kapitalni jamg'arish, o'zgartirish, joylashtirish bilan bog'liq holda yuzaga keladigan munosabatlari bo'lib, turizm sohasida makro va mikro darajada maksimal ijobiy iqtisodiy va ijtimoiy natija olishga qaratilgan kapitaldan foydalanish jarayonidir"⁵.

METADOLOGIYA

Tadqiqotning metodologiyasini ishlab chiqish jarayonida turizm sanoatida investitsiyalarning ahamiyati, investitsion muhitni shakllantirish omillari tizimlashtirildi. To'g'ridan –to'g'ri investitsiyalarni jalb qilishda mamlakatniy siyosiy, iqtisodiy sohalarining ta'siri o'rganildi. Shu bilan birga tadqiqot ishiga oid fikrlarni tahlil qilish jarayonida deduksiya, analiz, sintez usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2022-yilda esa 9,5 mlrd dollardan ziyod to'g'ridan-to'g'ri xorijiy sarmoyalarni o'zlashtirish, 282 ta yirik va 9 mingdan ortiq hududiy loyihalar ishga tushirish mo'ljallangan. Eksport hajmini 14 mlrd dollarga yetkazish hisob-kitob qilingan. O'zbekiston iqtisodiyotiga 50 dan ortiq davlat investitsiya kiritmoqda. Asosiy investor davlatlar beshligiga esa quyidagilar kiradi:

1. Xitoy – 2,2 mlrd dollar;
2. Rossiya – 2,1 mlrd dollar;
3. Turkiya – 1,18 mlrd dollar;
4. Germaniya – 800,7 million dollar;
5. Janubiy Koreya – 137,4 million dollar.

1 Chubarin A. N. (2001) Turizm sohasida investitsiya faoliyati mexanizmining shakllanishi. M.: 2017 yil

2 Valinurova L. S. (2015) Sanoatlarda investitsiya faoliyatini tashkil etish: monografiya / L. S. Valinurova. – M.:Paleotip, 80 b.

3 Fatxutdinov R. A. (2017) Boshqaruv yechimini ishlab chiqish. – M "IntelSynthesis", 89 p

4 Vyakina I. V. (2012) Mintaqaning investitsiya muhiti: tizimning mohiyati va tarkibiy qismlari / I. V. Vyakina, G. A. Aleksandrov, G. G. Skvorsova // Rossiya tadbirkorligi. 13-jild. – No 16. – B. 98–103

5 Allanazarov B. D. (2018) O'zbekistonda investitsiya faoliyatining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmining xususiyatlari va turizm sohasini rivojlantirish strategiyasi. Fan va amaliyot byulleteni / Fan va amaliyot xabarnomasi. № 12.

Bugungi kunda chet el investitsiyalarining aksariyat qismi nazariy va uslubiy bazani rivojlantirishda yetarlicha yaratilmagan. Respublikada sayyohlik korxonalari masalalari bo'yicha qabul qilingan hujjatning turizm va investitsiya qonunlari va nizomlari xususiyatlari to'liq e'tiborga olinmaydi. Turizmga investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha talab va takliflar sektori bo'lishi quyidagilarni o'zida ifodalaydi⁶:

- Turizm sohasini rivojlantirish va ushbu sohaga investitsiyalarni keng jalb qilish;
- Xorijiy tajribalarni jalb qilish;
- Turizm xizmatlarining yangi turlari va turkumlarini yaratish;
- Keng miqyosli investitsiyalarni jalb qilish uchun kriteriyalarni rivojlantirish;
- Chet el investitsiyalarini keng jalb qilishda turizmning qo'shimcha imtiyozlarini qo'llash;
- Investitsiya muhitini yaratish va yanada takomillashtirish;
- Me'yoriy jihatdan jalb etish uchun keng miqyosli investitsiyalarning huquqiy asoslarini takomillashtirish;
- Sayyohlik xizmatlarining sonini va sifatini oshirish;
- Turizm sohasidagi samaradorlik kursori tizimini ishlab chiqarish;
- Investitsiyalarni nazorat qilish va monitoringini takomillashtirish.

O'zbekiston ham ko'plab madaniy yodgorliklarga boy bo'lgan tarixiy shaharlar mavjudligi bilan turizm sohasiga chet el investitsiyalarni jalb qilishda yetakchi mamlakatlar qatoridan o'rin olgan davlat hisoblanadi. Tanlangan mavzuning dolzarbligi ham ana shu vazifalarni o'rganishni taqozo etadi.

Iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli shundan iboratki, ular tufayli ijtimoiy kapital to'planishi, ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning rivojlanishi, fan va texnika yutuqlarini ijodiy faoliyatning turli sohalariga o'tkazish orqali joriy etish. Natijada investitsiyalar milliy iqtisodiyotning ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish, jamiyat hayoti sifatini yaxshilash va iqtisodiy yuksalishning asosi hisoblanadi.

O'zbekiston Lonely Planet tomonidan Osiyoda sayohat qilish uchun eng yaxshi joylar reytingiga kiritilgan. O'zbekiston Janubiy Koreyadan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Shuni ta'kidlash kerakki, mamlakatimiz Lonely Planet reytingida Vetnam, Yaponiya, Tailand, Nepal, Shri-Lanka, Xitoy va Indoneziya kabi an'anaviy va "targ'ib qilingan" mamlakatlardan oldinda. 40 mamlakatning xorijiy ommaviy axborot vositalarida O'zbekiston haqida materiallar nashr etilishi ta'minlandi, 20 dan ortiq mamlakatlardan 50 ga yaqin xorijiy ommaviy axborot vositalari vakillari uchun info-turlar tashkil etildi. Faqatgina Xitoyning CCTV-7 telekanalining O'zbekistonda gastronomik turizm haqidagi hikoyasini 150 millionga yaqin kishi tomosha qildi.

O'zbekiston gastronomik turizm bo'yicha mashhur mamlakatlar reytingida MDHdagi eng yaxshi besh mamlakat qatoriga kirdi. O'zbekiston xavfsiz mamlakatlar reytingida dunyoda 2-o'rinda turadi.

Investitsiya loyihalari samaradorligini baholash texnik, texnologik, moliyaviy, tarmoq yoki hududiy xususiyatlaridan qat'i nazar, yagona tamoyillar asosida amalga oshiriladi. Bularga quyidagilar kiradi:

- loyihani uning butun hayotiy sikli (hisob-kitob davri) davomida ko'rib chiqish;
- investitsiya oldidan tadqiqotlarni o'tkazishdan to loyihani tugatishgacha;
- turli valyutalardan foydalanish imkoniyatini hisobga olgan holda hisob kitob davri uchun loyihani amalga oshirish bilan bog'liq barcha pul tushumlari va xarajatlarni o'z ichiga olgan pul oqimlarini modellashtirish;
- turli loyihalarni (loyiha variantlarini) solishtirish shartlarining solishtirilishi;
- pozitivlik va maksimal ta'sir. Investitsion loyiha investor nuqtayi nazaridan samarali deb tan olinishi uchun, birinchidan, uni amalga oshirish samarasi ijobiy bo'lishi kerak; ikkinchidan, muqobil investitsiya loyihalarini solishtirganda, eng yuqori samaradorlikka ega loyihaga ustunlik berildi;
- vaqt omilini hisobga olgan holda. Loyihaning samaradorligini baholashda vaqt omilining turli jihatlari, shu jumladan loyiha parametrlarining dinamikligi (vaqtning o'zgarishi) va uning iqtisodiy muhiti, mahsulot ishlab chiqarish o'rtasidagi vaqtdagi bo'shliqlar (kechikishlar) hisobga olinishi kerak. yoki resurslarni olish va ularni to'lash, har xil vaqt va (yoki) natijalardagi xarajatlarning nomutanosibligi (avvalgi natijalar va keyingi xarajatlarni afzal ko'rish);
- faqat loyihani amalga oshirish jarayonida kelajakdagi xarajatlar va daromadlarni, shu jumladan ilgari yaratilgan ishlab chiqarish aktivlarini jalb qilish bilan bog'liq xarajatlarni, shuningdek loyihani amalga oshirish bilan bevosita bog'liq bo'lgan kelajakdagi yo'qotishlarni hisobga olish (masalan, mavjud ishlab chiqarishni to'xtatish bilan bog'liq holda), o'rniga yangisini tashkil qilish bilan). Loyihada foydalanilgan ilgari yaratilgan resurslar ularni yaratish qiymati bilan emas, balki yo'qotilgan foydaning maksimal qiymatini aks ettiruvchi imkoniyat qiymati (opportunity cost) bo'yicha baholanadi;
- loyihaning barcha eng muhim oqibatlarini hisobga olgan holda. Investitsiya loyihasining samaradorligini aniqlashda uni amalga oshirishning barcha oqibatlari bevosita iqtisodiy va iqtisodiy bo'lmagan (tashqi ta'sirlar, davlat foydalari) hisobga olinishi kerak. Ularning samaradorlikka ta'sirini miqdoriy jihatdan aniqlash mumkin bo'lsa, uni miqdoriy jihatdan aniqlash kerak. Boshqa hollarda, bu ta'sir mutaxassislar tomonidan hisobga olinishi kerak;

6 Sa'dullayeva G. S. Turizm destinatsiyalari menejmenti. O'quv qo'llanma. 2022. 138 b.

- turli loyiha ishtirokchilarining mavjudligi, ularning manfaatlari va chegirma stavkasining individual qiymatlarida ifodalangan kapital qiymatining turli baholari o'rtasidagi nomuvofiqlikni hisobga olgan holda;
- ko'p bosqichli baholash. Loyihani ishlab chiqish va amalga oshirishning turli bosqichlarida (investitsiyalar uchun texnik-iqtisodiy asoslash, moliyalashtirish sxemasini tanlash, iqtisodiy monitoring) uning samaradorligi yangidan, turli chuqurlikdagi o'rganish bilan belgilanadi;
- loyihani amalga oshirish jarayonida yaratilgan ishlab chiqarish fondlarining ishlashi uchun zarur bo'lgan aylanma mablag'larga bo'lgan ehtiyojning investitsiya loyihasi samaradorligiga ta'sirini hisobga olgan holda;
- inflyatsiya ta'sirini (loyihani amalga oshirish davrida turli turdagi mahsulotlar va resurslar narxlarining o'zgarishini hisobga olgan holda) va loyihani amalga oshirishda bir nechta valyutalardan foydalanish imkoniyatini hisobga olish;
- loyihani amalga oshirish bilan bog'liq noaniqliklar va xatarlarning ta'sirini hisobga olgan holda (miqdoriy shaklda).

Har qanday investitsiya loyihasi turli tomonlardan tavsiflanishi mumkin: moliyaviy, texnologik, tashkiliy, vaqtinchalik va boshqalar.

Ularning har biri o'ziga xos ahamiyatga ega, ammo investitsiya faoliyatining moliyaviy-iqtisodiy jihatlarida ko'p hollarda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Boshqa barcha qulay xususiyatlar bilan, agar u birinchi navbatda quyidagilarni ta'minlamasa, loyiha amalga oshirish uchun qabul qilinmaydi:

- investitsiya qilingan mablag'larni tovarlar va xizmatlarni sotishdan olingan daromadlar hisobiga qoplash;
- kapital daromadi, daromadning minimal darajasini yaratish, pulning xarid qobiliyatining umumiy (inflyatsion) o'zgarishini qoplash, shuningdek, loyihani amalga oshirish bilan bog'liq investorning tavakkalchiligini qoplash;
- investitsiyalarning firma uchun maqbul bo'lgan muddat ichida qaytarilishi.

Investitsion operatsiyalarning aynan shunday natijalariga erishish haqiqatini aniqlash har qanday investitsiya loyihasining samaradorligini baholashning asosiy vazifasidir. Natijalarning qiymati bir xil darajada dastlabki ma'lumotlarning to'liqligi va ishonchlilikiga, shuningdek ularni tahlil qilishda qo'llaniladigan usullarning to'g'riligiga bog'liq. Hisoblash natijalarining adekvat talqinini ta'minlashda ekspertlar va maslahatchilarning tajribasi va malakasi ham muhim rol o'ynaydi.

Umuman olganda, loyihaning samaradorligi quyidagi elementlardan iborat:

- davlat (ijtimoiy) samaradorlik;
- tijorat samaradorligi.

Ijtimoiy samaradorlik ko'rsatkichlari investitsiya loyihasini umuman jamiyatga amalga oshirishning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini hisobga oladi. Loyihaning o'zi va uning iqtisodiyotning tegishli tarmoqlarida amalga oshirilishining "tashqi" oqibatlari baholanadi. Shu bilan birga, ekologik, ijtimoiy va boshqa iqtisodiy bo'lmagan ta'sirlarni tegishli normativ va uslubiy materiallar mavjud bo'lganda miqdoriy shaklda hisobga olish tavsiya etiladi. Ba'zi hollarda, ushbu hujjatlar mavjud bo'lmaganda, ta'sirlar juda muhim bo'lsa, mustaqil malakali ekspertlarning baholashlaridan foydalanish mumkin. Agar "tashqi" ta'sirlar miqdoriy hisobga ruxsat bermasa, ularning ta'sirini sifatli baholash kerak. Ushbu qoidalar mintaqaviy samaradorlik hisob-kitoblariga ham tegishli.

Umuman olganda, loyihaning tijorat samaradorligi ko'rsatkichlari investitsiya loyihasini amalga oshirishning moliyaviy oqibatlarini aks ettiradi, agar loyihani amalga oshirish uchun zarur bo'lgan barcha xarajatlarni o'z zimmasiga oladigan va uning barcha natijalaridan foydalanadigan faqat bitta investor ishtirok etishi kutilsa.

Loyihaning tijorat samaradorligini hisoblash uchun asosiy ko'rsatkichlar sifatida quyidagilardan foydalanish tavsiya etiladi:

- sof daromad;
- sof diskontlangan daromad;
- daromadning ichki darajasi;
- qo'shimcha moliyalashtirishga ehtiyoj (loyiha qiymati, risk kapitali);
- xarajatlar va investitsiyalar rentabelligi indeksleri;
- qoplanish muddati.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Turizm sohasiga investitsiyalarning sezilarli darajada ortishi sharoitida ularni samarali taqsimlash va ulardan foydalanish, investitsiya faoliyati mexanizmini shakllantirish yo'nalishlarini belgilash masalalarini hal etishning dolzarbligi tobora ortib bormoqda. Turizm sohasida investitsion faoliyatni rivojlantirish, faol investitsiyalar jalb etishni takomillashtirishda turizm infratuzilmasi faoliyatini taraqqiy ettirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Zero, turizm investitsion faoliyatni rivojlantirish orqali sohani iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biriga aylantirishga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bakhromov, A., Juraeva, N., Nurfayzieva, M., Oppokkhonov, N., & Egamnazarov, K. (2023). Sun'iy intellektning turizm sohasida xizmat ko'rsatish sifatini oshirishdagi o'rni.
2. Egamnazarov Kh., Bakhromov A., Nurfayzieva M., & Oppokkhonov N. (2023). Tourism Potential Of The Republic Of Karakalpakstan: An Exploration Of Cultural Heritage And Natural Beauty // Экономика и социум, (7 (110)), 104–110.
3. Egamnazarov, K. (2023). The Role of the Cities of the Great Silk Road of Uzbekistan in the Tourism of Uzbekistan // European Journal of Life Safety and Stability (2660–9630).
4. Khalilullayeva, D. M. (2023). Current Problems in Improving the Practice of Financing Investments in the Field of Tourism // European Journal Of Innovation In Nonformal Education, 3(6), 147–152.
5. Matkabulova, D. (2022). The Relationship Between Investment And Tourism: Insights From The Literature // Theoretical & Applied Science Uchrediteli: Teoreticheskaya i prikladnaya nauka, (3), 871–878.
6. Raximova, D. (2023). O'zbekistonda ziyorat turizmi rivojlanishining hozirgi tendensiyalari // Engineering problems and innovations.
7. Рахимова, Д. М. (2022). Диверсификация туристических услуг, MICE туризм // Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1017>
8. Рахимова, Д. М. (2022). Туристско-ресурсный потенциал Узбекистана, как объекта караванинга // Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/964>
9. qizi Sa'dullayeva, G. S. (2019). Ta'lim xizmatlari bozorini marketing strategiyasini rejalashtirish // Turizm ilmiy-amaliy elektron jurnali, 1(1), 18–25.
10. Sa'dullayeva, G. (2020). Turizm xizmatlari bozorida ta'lim turizmi tushunchasi mohiyati va uni rivojlantirishning xorij tajribalari. Innovatsion texnologiyalar, (2 (38)), 98–100.
11. Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna. (2023). Turizm tarmog'ida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining o'ziga xos xususiyatlari // Journal Of Economy, Tourism And Service, 2(7), 107–112. Retrieved from <http://jets.innovascience.uz/index.php/jets/article/view/75>
12. Хушназарова, М. Г. (2020). “Управления знаниями” в индустрии туризма // Экономика и социум, (12–2 (79)), 390–394.
13. Махзуна, Х. Г. (2023). Strategy For Increasing The Attractiveness Of National Tourism Products (In A Basis Of Craftsmanship) [Стратегия повышения привлекательности национальных туристических продуктов (на основе ремесленничества)] // Молодой специалист, 2(14), 24–27.
14. Rustamovich, Dehkonov Burhon. “Analysis of the Development of Tourism in Uzbekistan.” Journal of International Business Research and Marketing 5.6 (2020): 28–33.
15. Rustamovich, Dehganov Burkhan. Financing Domestic Tourists And Export Of Tourism Services // Fan, ta'lim, madaniyat va innovatsiya, 2.3 (2023): 35–37.
16. Gulamjanovna, M. K. (2023). Current Issues Of Tourism Potential Of Uzbekistan And Its Development // Scientific Aspects And Trends In The Field Of Scientific Research, 1(10), 342–346.
17. Хушназарова, М. (2022). Туристское образования и проведение научных исследований за рубежом // Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <http://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1224>
18. Хушназарова М. Г. и др. Краткий обзор истории Азиатского города Самарканд // Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 835–842.
19. Очилова Х. Ф. Перспективы этнопарков в Узбекистане // Туризм и гостеприимство. – 2020. – №. 1. – С. 69–75.
20. Очилова Х. Ф., Умирова Д. С. Гастрономический туризм: теория и практика. – ООО ДиректМедиа, 2021.
21. Очилова Х. Ф. Восстановление туризма в Узбекистане после пандемии // Туризм и гостеприимство. – 2020. – №. 2. – С. 70–75.
22. Makarova, Elena, and Hilola Ochilova. “International research activities and harmonious development of student's personality.” E3S Web of Conferences. Vol. 291. EDP Sciences, 2021.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

